

2. Філософський енциклопедичний словник [за ред. В. Шинкарука] – К.: «Абрис», 2002. – 742 с.
3. Савчин М. В. Загальна психологія: навч. посіб./ М. В. Савчин. – К.: Академвидав, 2012. – 464 с. (Серія "Альма-матер").
4. Асаф'єв Б. В. Музыкальная форма как процесс / Б. В. Асаф'єв. – Л., 1971, – 376с.
5. Берляничик М. М. Основы воспитания начинающего скрипача: Мышление. Технология. Творчество: Учебное пособие. / М. М. Берляничик. – СПб. : Изд-во «Лань», 2000. – 256 с. (Учебники для вузов. Специальная литература).
6. М'ясоїд П. А. Загальна психологія: Навч. посіб. / П. А. М'ясоїд. – К., Вища школа, 1998. – 479с.: іл.
7. Власова О. І. Педагогічна психологія: Навч. Посібник / О. І. Власова. – К.: Либідь, 2005. – 400 с.

The article deals with the shaping of music and style notions that are of high importance in the development of a person's musical thinking and is an essential condition of a music performer's professional skills training. Special features of component structure of music style notions are thoroughly considered. The author determines the structure of music style notions as a unity of requiring and cognitive, operating and technological, and regulative and evaluating components. The formedness of given components of music style notions ensures the degree of realization of music style as a phenomena of culture, the artistic and technical level of instrumental performance and ability to adequate evaluation of your own music activity results. The article stresses the significance of each structure component for functioning of music and style notions of a person in style relevant performance. The author claims that style relevant performance requires the knowledge of history and theory of music, an ability to implement intonation idea with the help of technical skills and apply self-control and self-assessment. The successful pedagogic supervision of music and performance activity of a person provides the influence for each component of this structure.

Keywords: *music and style notions, structure, component, music and performance activity.*

УДК 371.1320371.134

Хомич І.М.

ПОЕТАПНЕ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ВЗАЄМОДІЇ З ХОРОМ

У статті розглядаються етапи формування готовності майбутніх учителів музики до роботи з навчальним хором колективом, а саме: інформаційно-аналітичний, фахово-продуктивний, ціннісно-саморегулятивний та усвідомлено-креативний. Відповідно до визначених структурних компонентів педагогічної діяльності (мотиваційно – орієнтований, компетентнісно – операційний, комунікативно – рефлексивний, творчо – проєктивний компоненти) окреслено мету, зміст етапів формування готовності майбутніх учителів музики до педагогічної взаємодії з навчальним хором колективом та критерії сформованості зазначених компонентів.

Ключові слова: *майбутній учитель музики, педагогічна взаємодія, структурні компоненти, етапи формування готовності, хорний колектив.*

Метою сучасної вищої освіти стало формування конкурентоздатного фахівця високого рівня, готового до інноваційної діяльності та професійної праці на рівні світових стандартів, здатного до творчого самовиявлення, саморозвитку та самореалізації як у професійній діяльності, так і в інших сферах життєдіяльності й життєтворчості. У сфері музично - педагогічної вищої освіти це завдання вирішується шляхом орієнтації на творчо - виконавську підготовку майбутніх учителів музики, найважливішою складовою якої є готовність до роботи з творчим колективом (зокрема з хором).

Зміст педагогічної освіти, на погляд деяких вчених (В. Безпалька, І. Беха, В.Бондаря, Б.Гершунського, І.Зязюна, А.Козир, Н. Кузміної, А.Маркової, Н. Ничкало, Г. Падалки, І. Підласого, Л. Подимової, В. Сластьоніна, В. Ягупова та ін.), має бути представлений як єдність теоретичної, практичної та психологічної готовності педагога до професійної діяльності. Це є головним результатом освітнього процесу вищого навчального закладу.

Педагогічна діяльність має свою структуру (будову) – певне розташування складаючих її компонентів у системі, а також зв'язки між цими компонентами. На наш погляд структуру готовності викладачів художніх дисциплін до роботи з творчим колективом складають наступні компоненти: *мотиваційно – орієнтований, компетентнісно – операційний, комунікативно – рефлексивний, творчо – проєктивний*. Відповідно до кожного із визначених структурних компонентів відбувається окреслення, визначення й упровадження змісту етапів формування готовності до педагогічної взаємодії з навчальним хором колективом. Ми визначаємо етапи формування готовності майбутніх учителів музики до педагогічної взаємодії з навчальним хором колективом як *інформаційно-аналітичний, фахово-продуктивний, ціннісно-саморегулятивний та усвідомлено-креативний*.

На першому *інформаційно-аналітичному етапі* відбувається формування мотиваційно-орієнтованого компонента. Оскільки основою цього компонента є функція цілеутворення, то саме ця функція забезпечує реалізацію мети майбутнього вчителя музики щодо усвідомленого набуття умінь педагогічної взаємодії як у процесі поточної диригентської діяльності під час хорових занять, так і під час концертних виступів, складання іспитів, заліків, модульного контролю з хорового диригування, хорового класу тощо.

Отже, перший етап присвячено педагогічному стимулюванню у майбутніх учителів музики позитивного емоційного супроводження щодо набуття ними умінь педагогічної взаємодії у процесі роботи з навчальним хором колективом. На основі роз'яснення сутності і мети формування умінь самоконтролю, розвитку мотиваційних прагнень майбутніх учителів музики до роботи з хором колективом на цьому етапі повинно відбуватися не тільки загальне інформування студентів у сфері досліджуваної проблеми, а й безпосередньо у сфері відповідних форм, методів, засобів і прийомів педагогічного впливу. Це сприяє, на нашу думку, усвідомленості майбутніми вчителями музики важливості педагогічної взаємодії з навчальним хором колективом.

На цьому етапі також здійснюється педагогічне стимулювання комплексу мотиваційних утворень: виникнення потребового спонукання, його пролонгації на основі розвитку інтересу до набуття умінь взаємодіяти з хором колективом на основі педагогічного стимулювання художньо-естетичних потреб і створення відповідної психологічної установки.

На *інформаційно-аналітичному етапі* доцільно використовувати комплексне залучення різних груп методів мистецького навчання, а саме:

- вербальних методів (бесіда, пояснення, поточний коментар, вербалізація хорових творів), демонстраційно-образних методів (демонстрація хорових творів, художня ілюстрація), комплексних тренінгів умінь мистецької саморегуляції, самостійного опрацювання науково-методичної літератури, структурування отриманої інформації тощо, методів мотивації мистецько-педагогічного навчання щодо стимулювання інтересу, а також педагогічного стимулювання обов'язку і відповідальності.

Отже, метою *інформаційно-аналітичного етапу* є створення вектору особистісної вмотивованості студентів спеціальності «Музичне мистецтво» на основі спеціально розроблених форм, методів, засобів і прийомів в якості інструментарію комплексного педагогічного впливу.

Під час формування мотиваційно-орієнтованого компонента на цьому етапі вельми важливою є рефлексивна усвідомленість майбутніми вчителями музики особистісного смислу цього процесу. Велике значення у цьому випадку відіграє педагогічне забезпечення позитивного емоційного супроводження щодо формування художньо-естетичних потреб до

набуття диригентських умінь у процесі роботи з хоровим колективом, що дозволить адаптувати студентів до подальшої, більш складної роботи у цьому напрямку [1].

Процес формування мотиваційно-орієнтованого компоненту має відбуватися безпосередньо під час фахової підготовки майбутніх учителів музики як на індивідуальних, так і на групових заняттях з навчальних курсів «Хорове диригування» (індивідуальні заняття), «Практикум роботи з хором» (групові заняття); «Хоровий клас» (групові заняття), «Хорознавство», «Аналіз хорових творів», (лекційні, семінарські заняття, самостійна робота студентів). Критерієм сформованості мотиваційно-орієнтованого компоненту є міра прояву зацікавленості студентів професійною взаємодією з навчальним хоровим колективом.

Мета фахово-продуктивного етапу полягала у розвитку професійно значущих якостей майбутніх учителів музики у роботі з хоровим колективом. Зміст цього етапу включає навчально-методичні заходи щодо цілеспрямованого сприяння активності механізму мисленнєвих операцій, аналітичних умінь, формування диригентсько-хорового тезаурусу, розвитку умінь виконавської надійності тощо як важливих чинників формування готовності до творчої взаємодії майбутніх учителів музики з навчальним хоровим колективом.

Змістом цього етапу – стало надання майбутнім учителям музики поглиблених знань, та відповідних умінь готовності до педагогічної взаємодії з навчальним хоровим колективом, відтворення музичних образів у вокально-хоровій діяльності тощо. На цьому етапі здійснюється формування компетентісно-оперативного компоненту готовності майбутніх учителів музики до педагогічної взаємодії з навчальним хоровим колективом.

В якості інструментарію формування готовності до педагогічної взаємодії, на нашу думку, доцільно використовувати наступні групи методів:

- теоретичні методи, тотожні мисленнєвим операціям (аналіз, порівняння, узагальнення тощо);
- методи мистецького вправлення (хорові вправи і вокалізи для розвитку різних виконавських навичок, ескізне опрацювання хорових творів тощо);
- метод порівняння концепцій “Я-виконавець” і “Я-педагог”;
- метод оцінювання різних педагогічних ситуацій та ін.

Цей етап сприяє узагальненню умінь взаємодії на базі сформованості професійно значущих якостей. Критерієм сформованості компетентісно-оперативного компоненту ми визначаємо ступінь сформованості професійно значущих якостей.

Третій етап формування готовності майбутніх учителів музики до професійної взаємодії з творчим колективом – *ціннісно-саморегулятивний* – було присвячено наданню студентам навичок самоаналізу, формуванню відповідних умінь самоаналізу педагогічної взаємодії з навчальним хоровим колективом, зацікавленості до інтеграційних технологій тощо. На цьому етапі повинно бути здійснено формування комунікативно-рефлексивного компоненту готовності майбутніх учителів музики до педагогічної взаємодії з навчальним хоровим колективом. Його метою був – розвиток професійного самоконтролю, самооцінки майбутніх учителів музики у роботі з хоровим колективом. Зміст цього етапу включає навчально-аналітичні заходи щодо цілеспрямованого сприяння активності механізму рефлексивних операцій, самоаналітичних умінь, формування стилю педагогічного керівництва хором.

На цьому етапі доцільно використовувати наступні групи методів:

- метод самооцінної діяльності у процесі роботи з навчальним хоровим колективом; - методи психолого-педагогічних тренінгів; - методи самокорекції творчої взаємодії; - метод самооцінювання різних педагогічних ситуацій та ін.

Цей етап сприяє самоусвідомленню результатів фахової діяльності. Критерієм сформованості комунікативно-рефлексивного компоненту на ціннісно-саморегулятивному етапі є вміння керувати діями, з яких складається педагогічний процес, самоконтроль, самооцінка.

На четвертому етапі, усвідомлено- креативному відбувається формування творчо-проективного компоненту згідно обґрунтованого критерію, який характеризується ступенем

розвитку креативних здібностей, наявністю широкого спектру інтелектуальних перцептивних здібностей та умінь, а також форм підготовки, необхідних для роботи вчителя музики.

Оскільки цей етап в якості кінцевого результату передбачає не тільки сформованість готовності до педагогічної взаємодії, а й усвідомлену саморегуляцію як основу самоконтролю виконавської діяльності на базі осмисленої педагогічної діяльності безпосередньо у процесі роботи з навчальним хоровим колективом, то четвертий етап нами визначено як усвідомлено-креативний.

Його метою є формування сугестивних та перцептивних здібностей у диригентсько-хоровій діяльності як основи готовності до педагогічної взаємодії при роботі над хоровим твором.

Зміст усвідомлено-креативного етапу передбачає:

- педагогічне стимулювання усвідомленості майбутніх учителів музики щодо створення плану художньої інтерпретації хорових творів як запоруки ефективної навчальної і концертно-виконавської хорової діяльності;

- здатність до практичного втілення набутого виконавсько-педагогічного досвіду у диригентсько-хоровій діяльності.

В якості інструментарію розвитку креативних здібностей на четвертому етапі доцільно, на нашу думку, застосувати наступні групи методів:

- вербальні, теоретичні, образно-демонстраційні, методи мистецького вправлення, інтерактивні, оцінно-аналітичні тренінги умінь самоконтролю виконавської діяльності, що містять комплекс теоретичних, евристичних методів тощо;

- інтерактивні методи мистецького навчання: «Студент в ролі викладача з хорового диригування», «Конкурс молодих хормейстерів», «Я – художній керівник хорового колективу» тощо.

На наше переконання, саме усвідомленість відіграє важливу роль для успішного вияву сугестивних та перцептивних здібностей у диригентсько-хоровій діяльності, а саме:

- усвідомлення важливої ролі виконавської діяльності для професійного становлення вчителя музики;

- усвідомлення важливої ролі самоконтролю у процесі роботи над хоровим твором;

- усвідомлення необхідності щодо концентрації зусиль майбутнього вчителя музики для набуття означених умінь самоконтролю під час роботи над хоровим колективом.

Для формування творчо-проективного компоненту у процесі поточних індивідуальних та практичних занять, на нашу думку, доцільно використовувати наступні методи:

- структурування музичного матеріалу, а також словесного тексту за логічно-змістовими ознаками;

- методи активізації довільної уваги;

- методи вибіркового виконання музичних елементів хорового твору.

Таким чином, відповідно до структурних компонентів педагогічної діяльності (мотиваційно – орієнтований, компетентнісно – операційний, комунікативно – рефлексивний, творчо – проективний) в статті визначено етапи формування готовності майбутніх учителів музики до професійної взаємодії з навчальним хоровим колективом, а саме: інформаційно-аналітичний, фахово-продуктивний, ціннісно-саморегулятивний та усвідомлено-креативний. Окреслено їх зміст і критерії сформованості зазначених компонентів.

Література

1. Козир А. В. Професійна майстерність учителів музики: теорія і практика формування в системі багаторівневої освіти. – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2008. – 380 с.

2. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін). – К.: Освіта України, 2008. – 274 с.

In the article we contemplate the stages of forming the readiness of future music teachers to work with the educational choral collective, that are: analytical stage, professional and productive stage, professionally done and self-regulatory stage, and creative stage. The goal, content and ways

of implementing each stage are determined in accordance with certain structural components. At the analytical stage takes place the formation of a motivational-oriented component of readiness of future music teachers to pedagogical interaction with the educational choir collective. At the professional and productive stage, the formation of a competency-operational component is carried out, the formation of a communicative-reflexive component occurs at the value-self-regulatory stage, the creative stage is devoted to the formation of the creative and projective component of the readiness of future music teachers for pedagogical interaction with the educational choir collective. The goal, content and ways of implementing each stage are determined.

Keywords: *future teacher of music, pedagogical interaction, structural components, stages of formation of readiness, choral collective.*

УДК 378.016:786.2.071.2:159.952

Сюй Фейфей

ФОРМУВАННЯ ВИКОНАВСЬКОЇ УВАГИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

У статті розглядається проблема формування виконавської уваги у майбутніх учителів музики в процесі фортепіанної підготовки. Автором здійснений теоретичний аналіз психологічної, педагогічної, музично-методичної літератури з вказаної проблеми, в ході якого охарактеризовані різні аспекти досліджуваного феномену. Розкриті особливості, визначена роль, місце і значення виконавської уваги в музичній діяльності музиканта-піаніста, а також підкреслена необхідність його формування у майбутніх фахівців як однієї з умов подальшої успішної професійної діяльності.

Ключові слова: *виконавська увага, музично-педагогічна активність, вчитель музики.*

Сучасна українська держава переживає період значних соціально-економічних зрушень, що зумовлюють необхідність суттєвого реформування діяльності усіх соціальних інститутів суспільства. Відтак провідним завданням системи освіти якої має стати піднесення людини як найвищої цінності суспільного життя, а також відродження і збереження духовності української нації. Це викликає нагальну потребу у підготовці вчителів нової формації, спроможних залучити шкільну молодь до художнього пізнання і спілкування з мистецтвом, результатом якого є осягнення національних і світових художніх цінностей.

Професійна кваліфікація сучасного вчителя музики особливо яскраво виявляється у його виконавській діяльності, яка сприяє досягненню художнього впливу музичного мистецтва на особистість. При цьому в діяльності педагога-виконавця надзвичайно важливу роль відіграє увага, розвиненість якої позначається на успішності виконання музичних творів. Як одна з найважливіших складових музично-виконавської діяльності, вона не лише віддзеркалює професіоналізм музиканта, але й сприяє його розвитку і вдосконаленню. Саме тому необхідним є формування виконавської уваги у студентів під час музичного навчання, оскільки в цей період закладаються базові професійні здібності й якості майбутнього фахівця.

Проблема уваги є однією з найбільш складних і об'ємних у психології та педагогіці. Питання цього феномену у психічній діяльності людини та його ролі у процесі навчання викликало чималий інтерес відомих учених упродовж тисячоліть, займаючи центральне місце в їхніх роботах. Зокрема, основні психологічні концепції уваги представлено у працях Б. Ананьєва, П. Блонського, Л. Виготського, Н. Ланге, Д. Узнадзе та ін. У дослідженнях М. Добриніна, П. Гальперіна, Ю. Гиппенрєптера, В. Романова, Ю. Дормашева, М. Архіпова, К. Платонова, В. Страхова зроблені спроби пояснити феномен уваги з позицій діяльнісного підходу, зокрема, з позиції психологічної теорії діяльності О. Леонтьєва. Різноманітні аспекти даної проблеми, роль уваги у навчально-виховному процесі висвітлено у роботах